

Uniwersytet Zielonogórski
INSTYTUT FILOLOGII GERMAŃSKIEJ
al. Wojska Polskiego 71a
65-762 Zielona Góra
Tel.: +48-68-328 31 45

Zielona Góra, 11 lipca 2023

prof. dr hab. Paweł Zimniak

Uniwersytet Zielonogórski
Instytut Filologii Germańskiej

RECENZJA
rozprawy habilitacyjnej
oraz ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
doktor GABRIELI JELITTO-PIECHULIK
z Instytutu Nauk o Literaturze Uniwersytetu Opolskiego

I. Ocena rozprawy habilitacyjnej

W rozdziale pierwszym bardzo starannie wydanej, liczącej łącznie 695 stron monografii pt. *Ricarda Huch. Romantik – Literarische Historiographie – Schreiben in der Diktatur* (Leipzig: Leipziger Universitätsverlag 2022) Gabriela Jelitto-Piechulik określa przedmiot swoich dociekań, które ukazują Habilitantkę jako badaczkę pragnącą wyświetlić każdy najdrobniejszy szczegół życia i twórczości Ricardy Huch (1864-1947). Elementy biograficzne funkcjonują więc w nawiązaniu do tekstów symbolicznych, aspektów światopoglądowych, szeroko rozumianej wiedzy historycznej, dyskursów socjologicznych i recepcji dzieł, ‘napędzanej’ rocznicami urodzin i śmierci. W tym miejscu należy wskazać, że eksponowanie elementów biograficznych leży w nurcie pozytywistycznym, którego reprezentanci (Auguste Comte, Hippolyte Taine, Ernst Mach, Wilhelm Scherer czy Carl Gustav Carus) – wskazując na struktury zależnościowe (Kausalität) – już od wieku XIX zdecydowanie postulowali jedność życia i twórczości (Einheit von Leben und Werk). Można też krótko zapytać, czy – biorąc pod uwagę metodologiczne założenia pracy – obszerne eksponowanie wątków biograficznych jest zabiegiem uzasadnionym i ‘pasuje’ do dalszych odniesień dotyczących szeroko rozumianej estetyki recepcji (Rezeptionsästhetik) i przedstawienia sylwetki twórczej pisarki wobec krytyki literackiej i praktykowanej polityki wydawniczej, komponentów analitycznych metody socjologicznej i elementów nowego historyzmu, czy – przy całej otwartości recenzenta wobec metodologicznego pluralizmu – nie powstaje wrażenie swoistego ‘konglomeratu’, którego powstanie mogło być podyktowane pewną obawą, aby niczego z życia i twórczości Ricardy Huch nie pominąć

(Totalitätsanspruch). Analiza elementów biograficznych i aspektów recepcji pisarstwa Huch – w tym odniesienie np. do dwóch biografii autorstwa Katrin Lemke (s.132-137) – pokazuje jednak, jak silny wpływ posiadało wykrystalizowane ‘intelektualne Ja’ pisarki na konstruowanie indywidualnych światów tekstowych, które jako dzieła artystyczne funkcjonują lub ‘żyją’ przecież również bez ich wyjściowej determinanty określonego doświadczenia biograficznego w kontakcie z odbiorcą, i to w tym kontakcie – podążając za myślą przewodnią estetyki recepcji – produkowane są niejako ciągle od nowa. Również w nawiązaniu do tradycji organicystycznej estetyki romantycznej Friedricha Schellinga i Friedricha Schlegla – do takiej odwołuje się przecież intensywnie Gabriela Jelitto-Piechulik – dzieło artystyczne jest w pewnym sensie ‘życiem z życia swojego (s)twórcy’, ale stanowi jednocześnie efekt ‘twórczego upojenia’ i jest swego rodzaju ‘misterium’, niedostępnym i niewytłumaczalnym do końca nawet dla duchowości lub świata wewnętrznego, z której/którego się wywodzi. W tym sensie Gabriela Jelitto-Piechulik krytykuje przecież również myśl biologistyczno-naturalistyczną.

Doceniając bogatą wiedzę Habilitantki i walor poznawczy jej długoletniej pracy należy stwierdzić, że kompleksowość przedstawionych perspektyw powoduje, iż lektura dzieła nie należy do najłatwiejszych. Gdyby pokusić się o sformułowanie klamry spinającej różnorodne (również gatunkowo) światy tekstowe Ricardy Huch, czyli o ‘uchwycenie’ w refleksyjności metodologicznej ogólnej ramy funkcjonowania projektu habilitacyjnego, to można byłoby posłużyć się pojęciem pola semantycznego i atmosferycznego napięcia między literaturą, kulturą i zachodzącymi procesami społeczno-politycznymi lub hermeneutycznego działania na styku świata zewnętrznego i wewnętrznego (im Spannungsfeld zwischen der Außen- und Innenwelt) jako świata kognitywno-emotywnego doświadczenia, zapisywanego nie tylko burzliwością życia, w tym również balastem miłości zakazanej (s.238-248), lecz również postawą nieustannego poszukiwania własnej oryginalnej drogi twórczej.

Gabriela Jelitto-Piechulik szczegółowo nakreśla w rozdziale drugim ważne etapy życiowe Ricardy Huch, do których należą m.in. okres dzieciństwa i adolescencji w Brunzwiku z intensywnym wpływem wielkomieszczańskiego protestanckiego domu rodzinnego, studia w Zurychu i obrona rozprawy doktorskiej *Die Neutralität der Eidgenossenschaft besonders der Orte Zürich und Bern während des Spanischen Erbfolgekrieges* (Neutralność Konfederacji Szwajcarskiej, a w szczególności miast Zurych i Bern podczas hiszpańskiej wojny o sukcesję), umiarkowane zaangażowanie w ruchy emancypacyjne kobiet, pobyty w Bremie z wykładami o

literaturze w jednym z prywatnych gimnazjów, Monachium i Wiedniu z intensywnymi pracami nad rozprawami o romantyzmie (szczegółowo rozdz. IV.1: *Blütezeit der Romantik*, 1889 / *Ausbreitung und Verfall der Romantik*, 1902, s.183-235). Habilitantka podkreśla, że rozbudowane eksponowanie określonych wątków biograficznych jest uzasadnione, ponieważ cały świat tekstowy Ricardy Huch jest nierozzerwalnie związany z wydarzeniami jej życia, określonymi wydarzeniami historycznymi i przemianami społeczno-kulturowymi. To właśnie relacyjność w sensie powiązań między tekstami różnej proweniencji – również w sensie splotów i relacji międzydyskursowych – wydaje się być kategorią nadrzędną, która w pewien sposób porządkuje różnorodność analiz poszczególnych ‘światów tekstowych’ Ricardy Huch. Tekst literacki nie jest więc w takim ujęciu – trochę z uszczerbkiem dla autonomiczności dzieła literackiego – artefaktem funkcjonującym w próżni, lecz w określonych ‘ramach konkretyzacyjnych’, do których Habilitantka zalicza m.in. nie tylko określone doświadczenia biograficzne, dążenia i wyobrażenia społeczne, przemiany historyczne, lecz również rozwój idei oraz kreowany i utrwalany stan świadomościowo-mentalnościowy społeczności i społeczeństw. Podkreśla przy tym w odniesieniu do samej pisarki i intelektualistki Ricardy Huch, że to czasoprzestrzenne relacyjne zanurzenie w reformacji, wojnie trzydziestoletniej, rewolucji 1848 czy ideach romantyzmu nie przeszkodziło Huch w kreowaniu własnej, indywidualnej perspektywy twórczej i wolnościowej. Dotyczy to również – jak pisze Habilitantka – testamentu światopoglądowego i przesłania ideowego zawartego w *Urphänomene* (Zjawiska pierwotne, 1946, s.639-658), czyli indywidualnych przemyśleń dotyczących zjawisk i wartości ahistorycznych lub ponadczasowych.

W odniesieniu do fascynacji tematami historycznymi znajdującymi wyraz w tekstach Ricardy Huch (rozdz. V) Habilitantka wprowadza pojęcie „poetyckiej metamorfozy” treści historycznych, które to zjawisko można by nazwać również ‘literaryzacją historii’ (*Literarisierung der Geschichte*) lub indywidualnymi historycznymi mikronarracjami (*individuelle historische Mikronarrationen*), czyli intelektualnym balansowaniem między dziejopisarstwem opartym na faktach historycznych i indywidualną myślą konstruktywistyczną, która zawierała potencjał sporny i była krytykowana przez reprezentantów realizmu historycznego (Leopold Ranke). Śledzone są przy tym zasadniczo kierunki rozważań dotyczące koncepcji państwa i kreacji określonych postaci historycznych, w tym tzw. ‘bohatera historycznego’ (s.12-13, 174) lub aktywnego, zmieniającego różne rzeczywistości ‘społecznego

aktora', reformatora i 'człowieka czynu' (sozialer Akteur, Wirklichkeitsveränderer), przyczyniającego się do formowania państwowości opartej na zasadach praworządności i szacunku dla różnorodności. Jako przykład mogą posłużyć analizy oscylujące wokół idei „Starej Rzeszy” („Altes Reich”) oraz świata myśli i osobowości pruskiego ministra i reformatora barona Heinricha Friedricha Karla vom Stein zum Altenstein, któremu Huch poświęciła kilka rozpraw (m.in. *Stein der Erwecker des Reichsgedankens* / Stein jako prekursor idei Rzeszy, 1925), Albrechta von Wallenstein (s.464-484), Martina Luthra (s.305-317) czy wreszcie subiektywnie wykreowanych portretów niemieckich opozycjonistów w okresie nazistowskiego terroru (m.in. „Weiße Rose” / ‘Biała Róża’: s.610-626). Ricarda Huch nawiązuje w tym kontekście do ontologicznego modelu niemieckiego romantyzmu łączącego fenomenologicznie rozkwit, upadek i odrodzenie (Blüte, Verfall, Erneuerung, s.183-235). Gabriela Jelitto-Piechulik – przyjmując postawę apologetyczną – identyfikuje się miejscami zbyt intensywnie z perspektywą ‘bohaterki’ swojej rozprawy habilitacyjnej. Przyznaje to zresztą sama, gdy mówi o „stopniowym odkrywaniu toku myślenia pisarki” i pewnym lęku przed „wypaczeniem intencji i zamierzeń Ricardy Huch”. Upadek ‘Prometeuszów’ i różnego rodzaju mniejszych lub większych ‘proroków’ lub ‘osobowości heroiczych’ może stanowić wprawdzie doświadczenie irytujące zarówno własny system psychiczny lub świadomościowy (Bewusstseinsystem), jak i system kognitywno-emotywny różnego rodzaju ‘obserwatorów’ drugiego i kolejnego stopnia (Luhmann), ale każde tapnięcie, częściowe lub całkowite zaburzenie określonego porządku i naruszenie równowagi i stabilności przestrzeni relacyjnej (relationaler Raum) jest przecież zjawiskiem ‘naturalnym’ i wręcz pożądanym, ‘napędzającym’ operacyjną dynamiczność i systemową (samo)odnawialność. Inaczej mówiąc: Każde zaburzenie systemowej stabilności i równowagi (Gleichgewicht) kończy się zawsze nową organizacją struktur i wytworzeniem nowego porządku lub pozostając w ramach argumentacyjnych Habilitantki: Zgaszenie doniosłego ognia jednej idei nie oznacza kompletnej ciemności, w której nie może żarzyć się i rozognić nic więcej.

Rozdział piąty obejmuje również analizę funkcjonowania kreowanych przez Huch przestrzeni miejskich (urbaner Raum), np. w *Im alten Reich. Lebensbilder deutscher Städte* (W starym cesarstwie. Obrazy życia miast niemieckich, t. 1, 1927) oraz *Neue Städtebilder* (Nowe obrazy miast, t. 2, 1929), stanowiących – jak píše Habilitantka – swoiste portrety miast byłego Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego (s.387-390). Gabriela Jelitto-Piechulik rozumie przy tym ‘przestrzeń’ (Raum) nie tylko jako zwykły ‘setting’ w sensie kulisy

przestrzennej, czyli nie ogranicza tego pojęcia do jego wymiaru fizyczno-geograficznego, lecz stara się uchwycić w nawiązaniu do Waltera Benjamina określoną przestrzeń aurastyczną lub atmosferyczną miast niemieckich (auratischer/atmosphärischer Raum). W kontekście semantyki przestrzeni miejskiej Gabriela Jelitto-Piechulik operuje określonymi opozycjami, odwołując się m.in. do perspektyw badawczych Leopolda Ranke, Karla Lamprechta, Friedricha Ratzela, Hermanna Aubina i Jacoba Burckhardta. Wykreowane przez Ricardę Huch portrety miast oscylują więc między swojskością i obcością (np. Brunszwik, s.173), indywidualnością przeżywania (historii) a kolektywnością zanurzenia w przestrzeni miejskiej, nacechowanej z jednej strony ‘intelektualną dusznością’, hałasem, nerwowością i tempem życia, ludzkim egoizmem i dążeniem do zysku (s.36, 140). Z drugiej strony – również wobec pamięci dotyczącej ekstremalnej brutalizacji życia wojennego, jego mechanizacji i masowości – wykreowane przez Huch portrety miast zawierają element kompensacyjny w kontekście wspólnej europejskiej przestrzeni kulturowej (europäischer Kulturraum), przywracania sensu życia i ‘wewnętrznego bogactwa’ utożsamianego z pięknem i poczuciem zaufania do świata, łączą się z atmosferą (s)pokoju, uniesienia i doniosłości, radością, ukojeniem i spokojem ducha, tęsknotą za harmonią i równowagą. Jest to zrozumiałe m.in. ze względu na doświadczenie materialnego, fizycznego i psychicznego okaleczenia wojną, jawiącą się jako przestrzeń relacyjna w wymiarze zadawania i doznawania cierpienia. Gabriela Jelitto-Piechulik podkreśla, że to właśnie w tym kontekście należy rozpatrywać zwrot twórczości Huch ku tekstom o tematyce religijno-światopoglądowej: *Der Sinn der Heiligen Schrift* (Sens Pisma Świętego, 1919, s. 317-341), *Entpersönlichung* (Odczłowieczenie, 1921, s.341-350). Każde doświadczenie wojny jako konfliktu zbrojnego i traumy wojennej jest bowiem nieodłącznie sprzężone – i to niezależnie od roli kata i ofiary (Täter-Opfer-Verhältnis) – z fizycznym i psychicznym wymiarem człowieczeństwa szarganego autorytaryzmem władzy i różnymi formami przemocy. Każda (forsowana rządami dyktatorskimi) ideologia – Habilitantka zajmuje się tym problemem szczególnie w rozdziale VI.2 (Aufarbeitung des Nationalsozialismus, s.576-629) – stanowi intensywny wyścig o władzę i wpływy, o przyrost państwowego kapitału symbolicznego i zwiększoną możliwość dokonywania ekspansji dotyczącej ‘rządu dusz’. Dzieje się to zawsze przy użyciu różnych form ideologicznego nacisku i walki ideologicznej z jawną lub ukrytą światopoglądową konkurencją (s.589-638), stanowiącą w tym przypadku mniej lub bardziej aktywną opozycję wobec ‘ideologii krwi i ziemi’ (Blut- und

Boden-Ideologie) i budowanej na jej gruncie państwowo-narodowej wspólnoty (zaangażowanie Günthera Weisenborna w publikację *Der lautlose Aufstand*, s.42).

Wynikiem intensywnego intelektualnego obcowania z historią, kulturą i społeczeństwem stała się 'tekstowa ekspresyjność' Ricardy Huch, zawierająca tematy egzystencjalnie ważne dla własnego 'Ja', otwierające nowe horyzonty, określające prawo człowieka do wolności – w tym również nacechowanej anarchistycznie (*Michael Bakunin und die Anarchie*, 1923, s.292-302) – i samodecydowania o sobie. Gabriela Jelitto-Piechulik podkreśla, że uważne indywidualne obcowanie z historią i historiami staje się siłą napędową każdego refleksyjnego, 'artystycznego' i kreatywnego jestestwa, pojmowanego w osobistej wolności, 'rewolucyjnego' i nieujarzmionego, szukającego nieustannie nowych wyzwań, czyli intensywnie doświadczanego i przeżywanego, np. w noweli historycznej *Die Hugentottin. Historische Novelle* (Hugentoka. Nowela historyczna, 1892) z protagonistkami Dianą von Yvero i Nicolettą, które – akceptując pośrednio swój los i dominację męskiego świata wojny – opierają się na swój sposób uniwersalnemu wzorcowi męskości wojującej i szukają swojej własnej drogi do spełnienia (s.265-274). Habilitantka odsłania w swoich analizach stany kognitywno-emotywnie postaci, indywidualność przeżywania i (u)kształtowania światów wewnętrznych (Innenwelt), które uwidaczniają się w przeróżnych emocjach, komponencie światopoglądowym i indywidualnym działaniu. Szerzej znajduje to swój wyraz w całym rozdziale czwartym (IV.2) poświęconym analizie form eksperymentalnych (np. esej historyczny czy opowiadanie listowe *Der letzte Sommer. Eine Erzählung in Briefen* (1910, s.283-292) oraz ramom funkcjonowania dyskursu estetycznego (*Weg zum eigenen ästhetischen Ausdruck*, s.236-302). Już na samym wstępie Gabriela Jelitto-Piechulik eksponuje w nawiązaniu do tekstów Ricardy Huch mocny związek między aktualnym doświadczeniem i przeżywaniem, historią i energią twórczą, czyli sferami, które się na siebie nakładają szczególnie wtedy, gdy wiedzie się świadomy żywot pisarki-intelektualistki. Proces twórczy jako działanie wrogie wszelkiej skostniałości struktur, zastoju i stagnacji staje się w ten sposób wyrazem życia teraźniejszego z intensywnymi nawiązaniem do życia minionego, w którym można partycypować m.in. dzięki własnemu intelektowi i własnej (zdyscyplinowanej) emocjonalności, pozwalającej – w nawiązaniu do Novalisa i Diltheya (s.172) – znaleźć stan równowagi między zawodową codziennością i zaburzeniowością życia a indywidualną sztuką życia intelektualno-artystycznego. Taka postawa mogłaby zostać uznana za ideową dominantę egzystencji twórczej Ricardy Huch. Analizując teksty fikcjonalne i 'ideowe'

swojej autorki – należą do nich opowiadania, wiersze, nowele, powieści, teksty literaturo- i kulturoznawcze, subiektywne ‘literackie aranżacje historii’ czy listy – Gabriela Jelitto-Piechulik eksponuje, że indywidualna ‘filozofia życia’, świadomościowo wykreowana indywidualna twórcza ‘way of life’ stanowi w przypadku Huch odczuwanie, myślenie i działanie, które jest pojmowane w szeroko rozumianej wolności indywidualnego rozwoju, nacechowanej zasadą (współ)życia równouprawnionego, partnerskiego, szacunkiem dla indywidualności, poszanowaniem inności i jako taka opiera się wszelkim aktom dyskryminacyjnym i zawłaszczającym ludzką egzystencję (s.40), choć protagonistki Huch, np. Farfalla w powieści *Aus der Triumphgasse* (Z Triumphgasse, 1902) nie są w stanie wzmocnić własnego kapitału symbolicznego, wyrwać się z ‘egzystencji uwikłanej’, w tym z biedy materialnej i rodzinnych struktur zależnościowych (Abhängigkeitsstrukturen), a tym samym zmienić swój los (s.274-279). Determinanta kobiecości nie jawi się bynajmniej jako cecha dyskredytująca, wręcz przeciwnie: kobieta jest szczególną emanacją człowieczeństwa, człowieczeństwa wrażliwego, współczującego, ale i wolnego w procesie suwerennego podejmowania decyzji. Rozprawa Gabrieli Jelitto-Piechulik pokazuje więc na przykładzie życia i szeroko rozumianej działalności twórczej Ricardy Huch wielostronność i swego rodzaju kontyngencję obrazu kobiecości, czyli optuje za ‘kobiecością heterogeniczną’, nie wyrażającą zgody na egzystencję okrojoną lub ograniczoną określonymi rolami społecznymi (s.15), ‘kobiecością wolną’, nieredukowalną ani do roli służebnej wobec systemu (s.40) lub ‘mężczyzny-bohatera’ ani do kobiecości demonicznej i uwodzicielskiej (frauenemanzipatorisches Engagement, s.78, 150-153, 165). Jako przykład może posłużyć analiza rozważań Huch dotyczących znanych kobiet okresu wczesnego romantyzmu (Caroline Schlegel-Schelling, Dorothea Schlegel i Bettine von Arnim, s.217-229). W tym kontekście można w nawiązaniu do gloryfikowanego Novalisa (s.209-214) pokusić się o postulat, aby każdy posiadał odwagę bycia artystą, filozofem-twórcą, ‘indywidualnym wynalazcą prawdy’ i (s)twórcą indywidualnego ‘horyzontu zbawienia’ w nieustannym wewnętrznym rozdarciu (innere Zerrissenheit, s.209) między rozumem a zmysłowością lub – podążając za Huch – posiadał twórczą odwagę do przezwyciężenia tego rozdarcia w androgynicznym ‘chaotycznym Neutrum’ kreatywnej duchowości (s.214-217).

Odnosząc się z pełnym szacunkiem do nagromadzonego materiału dotyczącego życia i twórczości Ricardy Huch, wykonanej pracy związanej z jego ‘strukturalnym (u)porządkowaniem’ wobec konieczności prowadzenia dyskursywnej gry między tekstem i

(kon)tekstem – jest to fakt oczywiście zrozumiały przy tak ambitnie sformułowanym temacie rozprawy – należy stwierdzić pewne rozchwianie proporcji między biograficznym oraz historycznym ‘backgroundem’, kontekstualnym ‘tłem’, notabene koniecznym dla szczegółowego wyświetlenia kompleksowego uniwersum twórczości Huch a częścią *stricte* literaturoznawczej analizy. Habilitantka ubiega się przecież o stopień naukowy doktora habilitowanego w dyscyplinie: literaturoznawstwo, a głębsza analiza dzieł literackich zaczyna się tak naprawdę dopiero na stronie 265: *Die Hugenottin. Historische Novelle* (Hugenotka. Nowela historyczna, 1892). Tego faktu nie da się do końca osłabić ani metodologicznymi założeniami wstępnymi z opowiedzeniem się po stronie – nazwijmy to – szeroko rozumianej „poetyki kultury” i wpisaniem się do szkoły „nowego historyzmu” (New Historicism), ani skomplikowaniem światów tekstowych Ricardy Huch, kompleksowością tekstowego uniwersum, w którym profesjonalny odbiorca – jak pisze sama Habilitantka już na wstępie – jest w stanie dostrzec „jedynie pojedyncze gwiazdy na duchowym firmamencie autorki” (s.9). Uwaga krytyczna dotyczy również opisowo-streszczającego charakteru prowadzonego dyskursu i niezbyt szczęśliwego ‘przeplatania’ analizy powieści *Aus der Triumphgasse* (Z ulicy triumfu, 1902) z uzupełniającymi komentarzami odnoszącymi się do osobistej fascynacji Huch miastem Triest i jej związku emocjonalnego z włoskim dentystą Ermanno Ceconi (s.275-278), którego ostatecznie poślubia dnia 9 lipca 1898 w Wiedniu. Osobiście nazwałbym takie działanie ‘fenomenem biograficznego rozproszenia’ lub działaniem ekskursywnym, ale być może takie informacje są w części analitycznej uzasadnione, ponieważ Habilitantka jawi się w całej swojej rozprawie konsekwentnie jako ‘historischer Kopf’, czyli badaczka, która konsekwentnie podąża tropami biograficzno-historycznymi.

Całość rozprawy zamyka obszerna bibliografia (s.659-694) z uporządkowanym podziałem na zespoły archiwalne, źródła internetowe, literaturę prymarną i sekundarną dotyczącą twórczości Huch oraz podziękowanie (Danksagung, s. 695).

Podsumowując ten punkt recenzji stwierdzam, że przedłożoną do oceny rozprawę habilitacyjną Pani dr Gabrieli Jelitto-Piechulik oceniam pozytywnie. Moje stanowisko nie zostaje osłabione kilkoma uwagami krytycznymi, na które pozwoliłem sobie w trakcie lektury tekstu. Rozprawa spełnia nie tylko standardy jakościowe dotyczące dzieła naukowego, lecz została napisana również poprawną naukową niemieczyzną – sporządzenie dobrego tekstu naukowego w języku obcym (w tym przypadku 695 s.) stanowi zawsze na etapie zdobywania kolejnych stopni i

tytułów naukowych dodatkowe wyzwanie, którego można uniknąć argumentem dotyczącym dostępności rozprawy dla polskiego czytelnika.

II. Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego

Dr Gabriela Jelitto-Piechulik była zawodowo związana z Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego, a po transformacji struktur pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk o Literaturze, Katedra Literatury Niemieckojęzycznej. Pracę magisterską pt. *Das Bild Oberschlesiens in den Erzählungen von Hans Lipinsky-Gottersdorf* (1998) napisała i obroniła pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Grażyny Barbary Szewczyk, a stopień naukowy doktora został jej nadany uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Opolskiego na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Theodor Opitz (1820–1896) – Polenfreund, Historiker, Literat und Übersetzer. Texte und Kontexte. Kommentierte Studienausgabe* (2005), napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Wojciecha Kunickiego z Uniwersytetu Wrocławskiego. Okres 18 lat od roku uzyskania stopnia naukowego doktora do momentu złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego (2005-2023) może trochę zaskakiwać, nie roszadza jednak ram czasowych dotyczących uzyskania stopnia doktora habilitowanego w polskim środowisku germanistycznym, tym bardziej, że przedłożono do oceny rozprawę w języku niemieckim, obejmującą łącznie 695 stron i stanowiącą w tym sensie swoisty *opus magnum*.

Przedstawiony przez Habilitantkę raport dorobku naukowego na podstawie danych Biblioteki Uniwersytetu Opolskiego obejmuje łącznie 123 publikacje. Od uzyskania stopnia naukowego doktora (2005) Habilitantka opublikowała 3 monografie, 35 rozdziałów w monografiach wieloautorskich, 21 artykułów w czasopismach naukowych, 14 rozdziałów w formie haseł encyklopedycznych, współredagowała 8 tomów zbiorowych, napisała 4 artykuły recenzyjne i 19 sprawozdań z różnego rodzaju wydarzeń naukowych, popularnonaukowych i promocyjnych. W kontekście formowania profilu naukowego dr Gabriela Jelitto-Piechulik koncentrowała się zasadniczo na analizie wielowątkowej twórczości Ricardy Huch jako intelektualnej reprezentantki konserwatywno-liberalnego humanizmu, postrzegającej rzeczywistość w jej różnorodnych i zmieniających się nieustannie formach, człowieka natomiast jako mniej lub bardziej aktywnego aktora, który stara się być podmiotem a nie przedmiotem

swojej własnej historii w wymiarze indywidualnym i zbiorowym i w tej roli mierzy się nieustannie z oddziaływaniem sił racjonalnych i irracjonalnych, moralnych i amoralnych, prowadzących do spełnienia, odrodzenia i rozkwitu lub do wyobcowania, utraty własnej tożsamości, upadku i zniszczenia.

Spektrum naukowe dotyczy również badań nad romantyzmem niemieckim (Eichendorff, Novalis), historii regionalnej i zagadnień śląskoznawczych (np. leksykon *Ślązacy od czasów najdawniejszych do współczesności*, red. Joanna Rostropowicz), w tym dotyczących opracowania biogramów pisarzy i naukowców wywodzących się ze Śląska jak np. Theodor Opitz, Hans Lipinsky-Gottersdorf czy Friedrich Schleiermacher. Dorobek naukowy obejmuje ponadto teksty poświęcone fenomenom literatury austriackiej dotyczącym m.in. twórczości Elfriede Jelinek, Friederike Mayröcker czy Anna Mitgutsch w kontekście tożsamościowo-mentalnościowym (*Geschlecht und Gedächtnis: Österreichische Autorinnen prüfen Geschichtsmymthen*, 2020), semantyzacji przestrzeni, pojęciu granicy i graniczności oraz kategorii 'obcego' (*Grenzüberquerungen und Migrationsbewegungen. Fremdheits- und Integrationserfahrungen in der österreichischen, deutschen, schweizerischen und polnischen Literatur und Lebenswelt*, 2015) oraz aspektem związanym z historią, kulturą i literaturą Szwajcarii dotyczącym m.in. polityki Napoleona czy historycznego otwarcia i znaczenia tunelu św. Gottharda.

Dr Gabriela Jelitto-Piechulik odbyła liczne staże w zagranicznych instytucjach i ośrodkach naukowych, do których należą m.in. Uniwersytety w Bazylei, Bambergu, Düsseldorfie, Heidelbergu, Kilonii, Lipsku, Poczdamie, Würzburgu i Zurychu czy Niemieckie Archiwum Literatury (Deutsches Literaturarchiv) oraz Muzeum Literatury (Literaturmuseum) w Marbach. Od uzyskania stopnia doktora w roku 2005 aktywnie uczestniczyła w 77 konferencjach naukowych, w tym 63 o zasięgu międzynarodowym, organizowanych nie tylko przez macierzysty Uniwersytet Opolski, lecz również m.in. Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski czy Uniwersytet Zielonogórski.

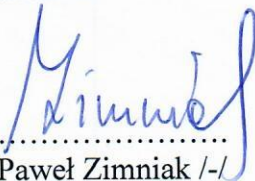
Szeroki jest również wachlarz aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej. Dr Gabriela Jelitto-Piechulik prowadziła i prowadzi proseminaria i ćwiczenia o profilu literaturo- i kulturoznawczym, zajęcia specjalizacyjne, w tym dotyczące metodologii badań naukowych, proseminaria z historii literatury niemieckojęzycznej począwszy od wczesnego średniowiecza aż do literatury najnowszej Niemiec, Austrii i Szwajcarii, ćwiczenia tłumaczeniowe i seminaaria dyplomowe. Była recenzentką kilkudziesięciu prac licencjackich i

magisterskich oraz promotorką pomocniczą jednej rozprawy doktorskiej. Oprócz zaangażowania w prace administracyjne 'akademickiej kultury dnia codziennego', w tym prace komisji rekrutacyjnej, uczestniczyła aktywnie w Opolskim Festiwalu Nauki, współpracowała intensywnie w ramach różnych projektów popularyzatorskich z Wojewódzką Biblioteką Publiczną – Biblioteką Austriacką w Opolu, z Centralną Biblioteką Polsko-Niemiecką – z Polsko-Niemieckim Centrum Bibliotek, Mediów, Kultury i Badań Naukowych im. Josepha von Eichendorffa w Opolu, przeprowadzała prelekcje i warsztaty w szkołach średnich w ramach popularyzacji nauki oraz opracowała w latach 2017–2019 trzy projekty studenckie, których wyniki zostały przedstawione w części dotyczącej recepcji życia i twórczości Ricardy Huch w perspektywie polskiej germanistyki (rozdział III.3.3 rozprawy, s.174-180). Na szczególną uwagę zasługuje współorganizacja *Opolskich Warsztatów Germanistycznych/Germanistische Werkstatt*, stanowiących od lat ważne przedsięwzięcie germanistycznej wymiany naukowej.

Dr Jelitto-Piechulik jest również członkiem komitetu redakcyjnego „Rocznika Łubowickiego/Lubowitzer Jahrbuch/Lubowická Ročenka”.

III. Konkluzja

Ocena końcowa rozprawy habilitacyjnej, dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Gabrieli Jelitto-Piechulik wypada jednoznacznie pozytywnie. Monografia pt. *Ricarda Huch. Romantik – Literarische Historiographie – Schreiben in der Diktatur* (Leipzig: Leipziger Universitätsverlag 2022, 695 s.) stanowi kompleksowe, starannie i kompetentnie opracowane dzieło naukowe spełniające wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy o stopniach i tytule naukowym z dnia 20 lipca 2018 (*Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dz. U. z 2022r., poz. 574). Również pozostały dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny Pani dr Jelitto-Piechulik pozwala stwierdzić, że zasługuje ona na uzyskanie statusu samodzielnego pracownika naukowego. W związku z tym wnoszę o dopuszczenie Habilitantki do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych i dyscyplinie: literaturoznawstwo.

Paweł Zimniak /-/